

Zondag 6 Juli 1913. N°. 1850.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden.
 Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de **REDACTIE**, Abonneementen en Advertenties aan de **ADMINISTRATIE** Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
 Insendingen, die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1,20, voor België per jaar f 5,30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz.

Advertentieën: van 1 tot 8 regels f 1,20, voor elken regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van liefsadvertentie f —.10 per regel.

Van de Volcinding.

XCIX.

DERDE REEKS.

XXXVI.

Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt. Galaten 3: 13.

Dat nu de Voleinding niet is afgesneden, maar toch is doorgestaan en eens te komen staat, danken we eeniglijk aan tusschenin getreden genade, maar juist daarom zonder de genade de geheele toestand zou hopeloos hebben gestaan. Dit gevoelt niet, wie de centrale beteekenis van den mensch in zijn beschouwingen niet tot haar recht doet komen, maar staat voor wie die centrale beteekenis cert en hoog houdt, dan ook onherroepelijk vast. Hoe wonderbaar het den sterrekundige ook toeschijne, onze aarde is niet maar eene der vele planeten, die zich om één enkele zon wentelen, doch veel eer de *hoofdstar* in het geschapen, zienlijke heelal. De aarde hangt met den mensch saam en de mensch met onze aarde. Ge kunt u een mensch niet denken als overgeplaatst op een geheel andere ster. Denk slechts aan de overeenkomst tusschen den lichaamsbouw van het dier met den oazee, aan dien van het dier met het plantenrijk, en aan den samenhang tusschen onze adem-

haling en de atmosfeer, onzen lichaamsgroei en de ingrediënten die hier en plantierijken den mensch aanbieden. Uit dien hoofde kan er zelfs geen zweem van twijfel overrijzen, of de mensch *hoort* bij onze aardbol, en vormt van onze aardbol de kroon, d.i. het hoogste creatuurlijk wezen. En dit zoo zijde, hebt ge hier slechts bij tevoegen, dat de Vleeschwording Gods plaats greep niet door aanneming van de Engelenaatuur, maar door de aanneming van de natuur des menschea, om duidelijk te maken, dat de aarde door de schepping van den mensch, en de schepping van den menschen wilte van de Vleeschwording Gods in Christus het middenpunt van heel het gescheppen heelel is te achten. Zoo hing derhalve aan het lot, dat de mensch over zichzelf brengen zou, feitelijk de uitkomst, waartoe in der eeuwen loop heel de Schepping zou geleid worden. Voegde zich de mensch in het grootsche Scheppingsplan des Heeren, dan zou de ontwikkeling van heel onze Schepping ongestoord en ongehinderd van de eene trap der volmaking tot de andere voortgaan, en ten slotte die hoogste trap bereiken, waarop de Volinding zou worden ingeluid. Maar dan ook omgekeerd, struikelde de mensch, viel hij, en werd alzoo de heilige band van het creatuur met den Heere onzen God verbroken, dan kon het heelel niet anders dan op totale mislukking uitloopen, althans wat de ienielijke Schepping betrof. Vallen in zonde was voor den menschen het iadriaken van den vloek, die vloek kon niet anders dan op heel zijn geslacht overgaan, en aan heel zijn zichtbare omgeving zich mededeelen. Eenmaal die vloek de Schepping overheerschende, kon de achteruitgang niet meer gestuit worden, en sprak het van zelf, dat een wegzinking in helche verbarstering het einde van onzen loop zou zijn. Geheel zou dit eerst dan te doorlezen zijn, zoo we in deze demonische tragedie ook de Dood hadden laten optreden, maar dit uiterst gewichtig onderwerp verelcht afzonderlijke bespreking. We hebben ons dusver daarom uitsluitend tot den vloek bepaald en den vloek tentoengesteld als tweeledig, van 's menschen zij gevolg van verwijdering en *afval* van God, en van Gods zijde als noodzakelijk gevolg van zijn *verlaten* van 't creatuur.

Steeds houde men hierbij echter in het oog, dat in den vloek, voor ons besef, altoos een veroordeelende en jammer toewijzende *uitspraak* ligt, en dat 't begrip van vloek juist hierdoor van dat van schuld en straf te onderscheiden is; een bijzonderheid, die niet mag worden voorbij gezien. Als boosaardigheid er den eenen mensch toe brengt den andere een vloek naar het hoofd te slingeren, heeft er iets anders plaats, dan dat de een den ander in het aangezicht slaat, of met een stuk steen doodelijk pogt te treffen. De *vloek* op menschen leggen hangt samen met ons *scheiden*. Wie iemand naar op uitscheldt, pogt hem daarmee dieper te treffen dan door een slag met de hand of een trap met den voet, en wel hierom omdat 't scheldwoord in den ander indringt en zijn eer kan aanranden, zóó zelfs dat 't zijn innerlijk wezen treft. Zelfs kan dit leman met woorden kwelen overgaan in een sarren en tergen, dat tienmaal meer zeer doet dan een slag tegen u hoofd. Zulk sarren kan iemand kwaad maken, en een ongeluk door te begaan. En op die lijn nu ligt ook het

vloeken, in zooverre ook dit een pogen is, om iemand door een gesproken woord bitter zeer te doen. Inzoover echter draagt 't een geheel ander karakter dan 't schelden, dat wie vloekt zich aanstelt, alsof hij weet dat God zijn woord waar zal maken. Een vloek maakt op hem dien ze treft, daarom dan alleen indruk, zoo men geloofst dat de vloeker of wat te komen staat, uitspreekt namens God, ofstewel over zulk een macht beschikt dat zijn vloek komen zal, omdat hij dien aandorst. Zelfs zit in het begrip van vloek dat begrip van het gesproken woord zoo vanzelf en noodzakelijk in, dat we, zoo er van een vervloeking van Gods zijde sprake is, altoos in de eerste plaats aan een oordeel, een vonnis, een uitspraak denken. Daardoor God straf en ellende over ons gehengt. Het is dan een kwaad dat vanzelf niet kan uitlijven, en zeker komt omdat God 't over ons uitsprak, maar dat dan toch altoos met een zeggen, met een dreiging, met een uitspraak begint. Iemand, die voelt dat hij onder den vloek leeft, is, ook al toeft de vervulling ervan nog toch reeds door die *uitspraak* diep rampzalig, en inzooverre grijpt de vloek als scheppende macht van het kwade rechtstreeks terug in de scheppende macht van het Woord Gods. Juist zooals God alle dingen schiep, „door het Woord zijner kracht”, zoo ook begint het rampzalige, dat over ons gehengd wordt, met het *woord* van den vloek, en eerst daarna roept dit vloekwoord den jammer tot aanzijn.

In dit opzicht loopt de *vloek* met den *zegen* geheel evenwijdig; en hieruit is het te verklaren, dat *zegen* en *vloek* altoos tegenover elkander worden gesteld. Reeds wezen we ten deze op Gerlaim en Ebal, die door de opschriften op de rotsteenen wel uitsluitend met *Israel*, en niet met de *menschheid* in het gemeen in betrekking stonden, maar dan toch de onderlinge verhouding tusschen *vloek* en *zegen* duidelijk aangaven. In hoofdzaak gaat de *zegen* heel de Schrift door uit van de *zegenpreuk*, en zoo ook vindt het *geen* uit den *vloek* komt, steeds zijn uitgangspunt in een *vloekpreuk*, die door den Heere zelf, of op zijn last en ingevond door den mensch, gesproken is. Hierdoor nu treedi bij beiden de beteekenis van het woord zoo beslist op den voorgrond, dat beider werking geheel onverklaarbaar blijft, tenzij men op de verklaring in Johannes 1 teruggaat, dat door het *Woord* alle dingen gemaakt zijn. Al behoeft 't toch geen betoog, dat de uitdrukking: *het Woord*, hier veel hooger zin heeft dan het gesproken woord, zoo zou men toch verdolen, zoo men ingang schonk aan den waan, alsof het *gesproken* woord geheel buiten verband stond met het *ewigste Woord*. Naast de verklaring toch, dat alle dingen door het *ewigste* Woord geschapen zijn, staat de niet minder rijke vermelding in Genesis 1, dat „*God sprak* en 't was er“. De uitgang van alle dingen is altoos uit God, uit zijn Wijsheid, en bij dezen uitgang is altoos het woord en niet de *handeling* het eerst. Het woord en de gedachte komen niet op uit hetgeen geschapen is, maar hetgeen geschapen wordt komt op uit het woord en uit de in dat woord schitterende gedachte. Dat is zoo, en het kan niet anders, omdat *God Geest* is. In den mensch nu, als geschapen naar Gods beeld en gelijkenis, vinden we hiervan de afschaduwing. Als de kunstenaar onder menschen bouwt, is er eerst het plan, en eer dat plan komt de gedachte, en de voorstelling, die eerst daarna in het stuk zich belichaamt. Van deze allesbeheerschende macht van het woord nu blijven wij menschen, ook na onze val, de heugenis en het besef in ons omdragen. Wie nu in boosaardigheid zijn naaste vloekt, beeldt zich op dat eigen oogenblik in, dat hij scheppende macht in dit zijn vloekwoord kon doen uitgaan, zoodat zijn vloek zijn vonnis niet alleen, maar ook de straf brengt. Zoo en niet anders staat het met den *zegen*, en zoo en niet anders staat 't met den *vloek*. De *vloek* is niet maar het recept voor den doodelijken drank, maar het woord, en daarom de geestelijke macht zelve, waaruit dan het *kwaad* komt, juist zooals het *goede* bij den *zegen*. Niet gestuit en in zijn tegenwoordig verkeerd, werkt daarom de vloek rusteloos door, en zou de vloek Gods op niets anders hebben kunnen uitloopen dan op een helse zelfverneling zonder eind. Een weening alle eeuwen door, en een knersing der tanden zonder stuiting van duur.

Slechts ééne uitzondering zou hierbij zijn opgetreden: de Engelenwereld, voor zover ze bij haar God volhardde, zou der zaligheids deelachtig zijn gebleven. Niet de geheele Engelenwereld, maar dat deel, dat de proef doorstond. Hierbij echter kan daarom van Voleindig niet wel sprake

zijn, omdat, naar luid van de Openbaring der Heilige Schrift, de Engelen geen ontwikkeling doorloopen, en juist daarom ook, eens gevallen, voor redding en verlossing onvatbaar zijn. Dat ook de Engelen een zedelijk karakter ontvingen, blijkt uit het feit, dat te vallen konden. Hierin toch lag vanzelf opgesloten, dat ook de Engelen een proef te doorstaan hadden. Veel is ons daar, omtrent niet bercht, maar zooveel blijkt dan toch, dat ook de Engelen in zedelijken da veranderbaar geschapen waren, en dat er een oogenblik geweest is, waarin, door wat aanleiding dan ook, een deel der Engelen besweek in de verzoeking, en een ander deel in de verzoeking stand hield. Hier echter wordt over alles in dat ééne oogenblik en voor altoos bealst. Diegene der Engelen die vielen, traden van dat oogenblik af op, als in volstrekten zin verbastard en ontaard, terwijl omgekeerd die Engelen, die in dat oogenblik de verzoeking doorstonden, niet enkel op dat oogenblik volhardden, maar hiermee ook de vatbaarheid om te kunnen vallen, van zich afstieten. Nooit toch wordt er gewag gemaakt van een Engel die later uit de sfeer der goede Engelen in die der demonen overging. Bide sferen, die der zalige en der demonische engelen, zijn terstond na de eerste keuze geheel uit elkander gegaan. Wat zich voegde bij Satan, was onredbaar en onherstelbaar verloren, wat daarentegen Gode getrouw bleef zou alle eeuwen door het Halleluja, heilig, heilig, heilig! voor den Troon zingen. Van een herhaling van den val weet de Schrift niets. In zooverre zou men dus kunnen zeggen, dat ook zonder intreding van de genade, er toch een nachtig stuk van de Schepping zou getruilmeerd hebben in storelooze zaligheid. Dit rekent echter daarom voor de *Vol-eindig* niet mede, omdat de Vol-eindig de uitkomst van een proces is, en juist dat proces der voortgaande en naar een eind-toel strevende ontwikkeling in de wereld der Engelen ten eenenmale ontbreekt. Wie in de wereld der Engelen viel, was weg, en wie niet viel, staat nog waar hij van meet af stond. In zooverre een trek van het Goddelijk beeld weergevend, die den mensch niet eigen is, de *Onveranderlijkheid*, een eigenschap die na de eerste keuze hier onmiddellijk en voor altoos intrad.

Dat er nu toch in die Schepping, waarvan de mensch het middenpunt vormt, Vol-
sluiting mogelijk is geworden, danken we
uitsluitend aan de Genade, en wel aan den
tweemaal vorm waarin de Genade zich tot
ons keerde, t.w. in het uitgaan van de
Gemeene Gratie, en in het feit dat de Zone
Gods onzen vloek op zich genomen heeft,
om ons van den vloek te verlossen. Over
beide een kort woord. De Gemeene Gratie
neemt den vloek niet weg, en kan haar
eigen vrucht niet doen rijpen voor de Vol-

altoos weer naar beneden. Het was en bleef een vallen en opstaan, maar met een opstaan, waarop steeds weer een vallen volgde; en toen eindelijk het Evangelie de wereld laging, wist de cultuur der Gemeene Gratte van niet anders te verhalen dan van één hartverscheurend *Rasco*.

De Gemeene Gratie was dan ook niet bestemd, om de Voleinding te weeg te brengen, al poogt men door het gebruik van het woord *cultuur* in onze dagen aan die valsche gedachte weer ingang te verschaffen. Het verschil in beteekenis tusschen de beide begrippen van Gemeene Gratie en Cultuur is duidelijk. Calvijn voorop, spraken onze vaders van Gemeene Gratie, en doen wij het op hun voetspoor, ten elnde daarvoor uit te drukken, dat de matiging van onze ellende en ontlooling van de menschelijke natuurrachten op alle terrein, na den val, nooit ons deel zouden zijn geworden, zoo niet wonderde genade Gods tusschenbeide ware gekomen. Zij daartegen die van *Cultuur* spreken, stellen een andere verklaring voor. Ze gaan uit niet van God, maar van den mensch. Het is de menschelijke planting, die eerst pas uitkomt, dan allengs ontkiemt, en takken vormt, aan die takken het loof doet uitschieten, en ten slotte tusschen dat loof in den rijken schat ripen doet. De mensch zelf is dan de landman, die deze plantinge zoo uitnemend versorgt, dat alle gevaar wordt afgewend, en niets het opgroeien en straks bloeien van de plantinge belemmert. *Cultuur* is *teelt*, en zoo is het de mensch zelf, die aldus van hooger tot al hooger staat zijn eigen leven opvoert. Hierop te wijzen is daarom te meer noodig, omdat in de laatste jaren, iets wat vroeger niet voorkwam, ook van Christelijke zijde steeds meer het in gebruik nemen van dit woord Cultuur aan de orde kwam. De wereld spreekt zoo; waarom zou men als Christen ook zoo niet spreken? Wie van Gemeene Gratie gewaagt, hoort in den engen kring der geloovigen, wie van Cultuur spreekt, sluit zich aan bij den hoogen kring der geleerden en der kunstenaars. Het staat zoo voornaam. Nu wenschen we ook op dit punt niet preutsch of kitteloorig te zijn. Nu eenmaal dit woord Cultuur in gebruik kwam, wordt men vaak beter begrepen, zoo men zich hiervan bedient, dan zoo men spreekt van Gemeene Gratie. We zullen er het gebruik dan ook niet van uitsluiten, doch alleen dan blijft het toelaatbaar in onzen kring, zoo we onder het gebruik er ons steeds van bewust blijven, dat Gemeene Gratie de gave onzer ontwikkeling uit Gods hand ontvangt, terwijl Cultuur menschelijke zelfverheerlijking beoogt. Reden waarom het zeer stellig is af te keuren, zoo men in onze kringen schier uitsluitend van Cultuur gaat spreken, en van de Gemeene gratie zwijgt. Een gevaar, dat bijkens zeer merkwaardige verschijningen, die we nu liefst niet noemen, verre van denkbeeldig is.

Doch al staat vast, dat de vrucht der Gemeene gratie geen deel zal uitmaken van het zalige weren der Volcinding, ontken mag daarom niet, dat ze dienst doet als hulpmiddel om de Volcinding nader te doen komen. Wie door Engelsche ziekte het gebruik van zijn beenen verloor, krijgt die niet terug door de krukken, waarop men hem tijdelijk gaan doet. De geneeving komt den half verlamde niet uit die krukken toe, maar uit de massage, door electricische bewerking of door de medische behandeling die men den patient ondergaan doet. Doch al doen onderwijl de krukken slechts hulpmiddel, toch is die hulpmiddel van hooge beteekenis, om een begin van beweging mogelijk te maken en juist door die beweging de kracht in het lichaam gaande te houden, opdat massage, electriciteit en medicatie hun doel kunnen bereiken. En zoo ook is het hier. De Gemeene gratie kan den vloek niet ontfangen, hoogstens zijn uitwerking maligen en temperen. Doch de uitkomst der historie tot op het Kruis heeft dan toch getoond, dat het God den Heere belfeld heeft, den Christus niet onder de Zoelockaffers of de Ateken, maar in het centrum van de toenmalige beschaving, in het Romeinsche rijk, dicht bij de Grieksche wereld, en onder Keizer Augustus te doen geboren worden. Klaar als de dag is het voor een ieder die de historie kent, hoe geheel het optreden van den grooten Heldenapostel geheel ondenkbaar ware geweest, zoo in deze Romeinsche Keizerlijke wereld de Gemeene gratie niet sinds eeuwen haar werk had verricht. We sluiten daarom de negeren niet buiten Christus' Kerke; ook uit hen zijn mannen vol geloof opgestaan; maar wie den gang van het Evangelie door de wereld naspreekt, vindt toch altoos weer dat de volken in wier midden de Gemeene

gratie het hoogst was opgebloeid; bereid bleken om de eere van het Kruls hoog te houden, terwijl die lagere volken, die van de Gemeene gratie slechts enkele druppels genoten, bijna alle van verre bleven staan, en aan Paganisme en Islam nog steeds de voorkeur gaven. Maar even duidelijk als dit gewichtige feit zich in de historie van twintig eeuwen afteekent, even klaar komt het in de historie uit, dat de hoogste Cultuur, die uit de Gemeene gratie opkomt, ten slotte eer van het Kruls afvoert, dan dat ze ooit uit zich zelf de actie die op de Voleinding zal uitloopen, zou kunnen voortbrengen. Die actie is nooit anders dan van Golgotha uitgegaan, en dankt haar bezielende kracht nooit anders dan aan het allesbeheersende feit, dat 't Christus is, die voor ons den vloek gedragen, en ons daardoor van den vloek verlost heeft.

Dit is alzoo de groote, machtige, alles-beheerschende genadedaad, die 't heden en de toekomst beheerscht. Zoolang ge niets anders hebt dan een gevallen mensch en den op hem rustenden vloek, is er ooch niets dan ondergang en verderf in 't eind te wachten. Noch eenige menschelijke actie kan dit verderf afwenden, noch zelfs de edelste vrucht van de Gemeene Gratie kan het keeren. Deze krankheid is doodlijk, en er is geen kruid gewassen dat dezen fatalen afloop kan tegenhouden. Doch juist dit geschiedt nu daardoor, dat de Christus verschijnt, onze natuur aanneemt, zich in onze plaats stelt, den vloek voor ons draagt, en juist daardoor de giftige actie die van den vloek uitgaat, ondervangt, stuit en breekt, om ze door een geheel tegenovergestelde actie van Gods zegenende genade te vervangen. Denk nu terug aan wat we bij de bespreking van den zegen en den vloek steeds op den voorgrond stelden, en 't treedt alles voor u in 't heldster licht.

Vloek is er, als God u *verlaat*, zich uit uw levenswereld terugtrekt, en daardoor een afstand tusschen u en uw God doet ontstaan, die u ten verderve leidt, voor nu en voor eeuwig. Ook van uw zijde kan daarom de vloek niet anders dan verwijdering brengen. Ge vielt van uw God af, raakt steeds verder van Hem verwijderd, en zoo kan het einde niet anders zijn dan eeuwige nacht en uitsluitens. De *zegen* treedt daarentegen daár in, waar uw God u weer *opsoekt*, en opnieuw zich bij u *aansluit*, zoodat ook gij weer u *nadij* uw God kunt gevoelen. En dit nu is het wat het Evangelie u in zijn eeuwigen jubel juist toebrengt. In het Kindeke van Bethlehem God-zelf uw menscheijlike natuur aannemend, die natuur in al haar vernedering, die natuur gelijk ze met den vloek beladen is, en die natuur gelijk ze deswege in den smadelijken dood haar finale voleindt. In u is persoonlijk de vloek, want gij zijt vervloekt, en daarom omvangt ook u de vloek van alle zijden. Christus daarentegen is *niet* vervloekt, want zijn innerlijk wezen staat buiten alle verband met de zonde, en gaat hij in uw toestand in, neemt uw staat over, en laat alzoo de uitwerking van den vloek op zich aankomen. Zoo gaat hij in en door den dood. En als hij dan, na zoo op het Kruls den vloek gedragen te hebben, opstaat uit de dooden, en heilig in zich zelf, in 't verheerlijkt lichaam terugkeert, en door zijn hemelvaart zich aan den vloek, die nog op zijn aangenaamen natuur rustte, onttrekt, dan is de breking van den vloek tot stand gekomen, dan is er voor de verlatenheid gemeenschap in plaats getreden; en zoo is dan ook u het u ontworstelen aan den vloek mogelijk gemaakt.

Eerst het Kruis van Golgotha ontsluit
het pad des levens voor de Volëinding.

DR. A. K.

„De HEERE regeert”

De HEERE regeert; Hij is met
hoogheid bekleed; de HEERE
is bekleed met sterkte. Hij heeft
zich omgord. Ook is de wereld
bevestigd, zij zal niet wankelen.
Psalm 93 : 1.

Het is niet genoeg, te gelooven dat de Heere er is; kracht leeft in uw geloof eerst, zoo ge leeft onder den machtigen indruk, dat de Heere er niet maar is, doch dat Hij, als de Almachtige God, ook *regeert*.

En denk en zeg nu niet, dat dit vanzelf
ontteekt.

Dit doet 't volstrekt niet.
Oader de dolende modernen kondt ge niet
zelden hun edelste woordvoers hooren staande
houden, dat de Godloochening geen zin had; en
dat een kind den menschen, om innerlijk vrede
te hebben, niet buiten het geloof in den leven-
den God kon. Alleen maar, dat sloeg alleen op
't verborgen zieleleven, niet op de sienlijke
dingen, niet op de zichtbare wereld, niet op

ons lichaam en op ons levenslot. Met dit alles liet de heilige God zich niet in. Daar stond hij veel te hoog voor. Het geloof in God sloeg alleen op de ziel. In de ziel konden we zoete gemeenschap met den levenden God genieten. Doch nooit moest men dit op den uitwendigen kant van het leven overbrengen. Al dat uitwendige had met God niets te maken. Daar liet de Heilige zich niet aan gelegen liggen. Er was wel zeker een God, en heilrijk was 't met dien God gemeenschap te hebben. Slechts tegen één dwaling moest men op zijn hoede zijn. Nooit moest men zich inbeelden, dat die heilige God ook regeert.

En hoe vreemd 't schijnt, toch is het zoo, dat in-vrome, zich Godtaal voelende mystieke belijders op dit hoofdpunt niet zelden geheel naspraken, wat de moderne loochenaars van de Schrift gedurig hooren lieten.

Deze mystieken kenden geen inniger genot, dan om in stille cenzaamheid aan hun God te denken, in dat denken aan God op te gaan, en zich in hun God te verliezen. Ze voelden zich dan als onder de aaniaking van Gods teedere goedertierenheid. Het was hun te moede, alsof ze met hun moede hoofd bij Gods Vaderhart rusten mochten. Soms zelfs hadden ze een gewaarwording, alsof ze in geheel vrij en intiem tweegesprek met den Drieënnigen God verzonken. Maar als ze dan straks uit deze vrome bewijzing opwaakten, en terugkeerden in het leven, dan was 't ook hun, alsof er geen God meer voor hen bestond, en dan begon 't zich ook aan hen voor te stellen, alsof ze uit 't zielsgeheim zeer zeker wisten dat God bestond; alleen maar, waar ze niet in konden komen, was, dat die diep in 't mysterie verborgen God, ook hen en hun lot en 't lot van hun volk zou regeren.

Dit lag er meest aan, dat zulke mystiek-vromen schier niets van den strijd des levens kenden.

Zeer gewoon verliep hun leven in 't dagelijkse bedrijf. Op veel tegenwoord stuitte ze niet. Hooge golfing viel in den stroom van hun leven bijna niet waar te nemen. Ze waren niet overgelukkig, maar leden toch ook weinig druk en tegenspoed. En juist dit maakte, dat ze aan de belijdenis dat de HEER regeert, zoo weinig behoefte hadden.

Zie 't aan Israël. Niet in Israels gelukkige of normale dagen dringt in Israels psalmode zich de belijdenis dat de HEER regeert, 't meest naar voren. Eerst later kwam 't hiertoe. Toen de volken Israël overheerschten, toen de macht van 't Heidenendom op Israël neerkwam, toen gestadige angst en vrees zich van Israël meester maakte, en gedurig een gevoel Israël aangreep, alsof er in die Heidenwereld een macht woelde, waartegen Israël niet was opgewassen, — toen eerst, zie 't maar in Psalm 93, in Psalm 96, in Psalm 97 en in Psalm 99, bond Psalmist na Psalmist Israël gedurig weer de belijdenis op 't hart, dat 't niet een onheilige, raadselachtige macht was, die over Israels lot bestelde, maar dat 't Jehovah, de HEER, was die in al 't wereldgebeuren zijn Goddelijk regiment verwezenlijkt, en alsof dat Jehovah niet een ander, maar dat Jehovah, Israels Gods, over heel de wereld regeert.

In de Psalmen doet dit machtige feit dat Jehovah regeert, er dan ook altoos op, dat de volken, dat de Heidenen, tegen Gods volk op den duur niets vermoegen. Hoor maar: „De HEER regeert, ook is de wereld bevestigd, ze zal niet wankelen. De HEER regeert, hij zal de volken richten in rechtmatigheid. De HEER regeert, voor gaat voor zijn aangezicht hen, en hij steekt zijn wederpartijen in brand. De HEER regeert, dat de volken beven. De HEER is groot in Sion. Hij is hoog boven alle volken.“ Altoos één diepe grondtoon. Bij de volken vergeleken, is Israël klein en nietig. En toch zullen die volken niets vermoegen. Voor een wijze ja, met Gods gedogen, maar nimmer duurzaam, loopt in de volclinding. Eens zal door de triomf aan 't volk des HEERs blijven. Getuigtijd kan zijn volk worden. Vernedering en veroortmoediging kan voor zijn volk noodig zijn. Maar verloren gaat het toch nimmer. Dat zal niet en dat kan niet, want immers Jehovah de HEER regeert.

Zoo was het in de dagen toen de Psalmist zong, en zoo is het nog.

Nog altijd heeft de HEER zijn eigen volk. Een volk dat Hij verkoort. Een volk dat verwaardigd wordt om zijn Naam te dragen en voor zijn heiligen Naam op te komen. En ook dat volk stuit keer op keer op machtigen weerstand, op weerstand van de wereld. Op weerstand uit de geesteswereld. Op weerstand uit de diepte van het pandemonium. Dan komt er tegenslag. Dan overvalt 't volk verdrukking. Dan voelt 't zich overladen met schimp en smaad. Dan vraagt 't in wanhoop, waar is God die mij redden zou? En in die ure der vertwijfeling gaat dan ook tot 't volk des HEERs, dat thans Israël verving, de roepstem van den Psalmist uit: *De HEER regeert.*

Wie niet van 't volk is, luistert daar dan niet naar, en verstaat 't niet. Er neigt 't tot gemor, omdat God op 't gebied niet aanstands verhooring liet volgen. Maar 't echte volk verstaat wat er in die roepstem, dat de HEER regeert, tot zijn getrouwen uitgaat.

Ook dat groepen volk dwaalt gedurig van het echte spoor af. Dat het wel ijverig en druk zich weet, en zich rijk en gelukkig gevoelt voor de zake zijns Gods te mogen strijden. Maar zoo dat 't toch uitwijkt, toch struikelt, toch gedurig mistaat, en o, zoo vaak zich aanstelt, alsof niet God, maar Gods volk zelf regeerde. Dan komt er o, zoo vaak een zondige drang op, om 't zelf alles te bestellen; zich aan te stellen, alsof men 't zelf alles wist, en alsof men op eigen kompas zelf wel de vaart kon volbrengen. Te hoog gevoel als om 't alles zelf wel te kunnen ordenen, voegen, schikken en volbrengen. Dat 't ook wel vordert en een schijnbaar groot gewin is. Maar dat onder de hand de vrome mensch zelf aan het stuurraad gaat staan, in plaats van 't roer aan zijn God in handen te laten.

En natuurlijk, dan moet de HEER wel, juist om zijn volk te redden, te geneuen en te heiligen, donkere wolken over zijn volk doen opkomen, zijn heilschare terugwerpen en onder tegenslag doen bukken. Vanzelf brengt dit dan weer op de knien, breekt eigen hoogheid af, stilt de verdeeldheid onder de broeders, verjongt en vernieuwt de levenskracht.

Dan voelt 't volk weer: De HEER regeert, en al gaat 't dan weer onder het juk van den drijver door, dan is het toch in zijn zielsbesef rijker en inniger gelukkig, dan toen 't zich in voorspoed baadde, maar 't zelf regeren voor het: *De HEER regeert*, in de plaats schoof.

Dr. A. K.

Amsterdam, 4 Juli 1913.

De Synode der Hervormde Kerk, die dezen zomer te 's-Gravenhage vergaderd, zal opnieuw voor het belijdensvraagstuk geplaatst worden.

Van twee zijden zullen haar voorstellen bereiken om het belijdens karakter der Kerk beter tot uitdrukking te brengen.

Het versta gaan de voorstellen van den Gereformeerden Bond ter verbreiding en verdediging der Waarheid in de Nederduitsche Hervormde (Gereformeerde) Kerk, die we daarom het eerst bespreken. Deze Bond richt zich in een officieel schrijven rechtstreeks tot de Synode met de volgende voorstellen tot reglementswijziging.

Het eerste voorstel raakt de zoogenaamde proponentenformule (Art. 27 van het Reglement op het Examen), die door de proponenten ondertekend moet worden. De Bond stelt voor deze formule aldus te lezen:

„Wij ondergetekenden, door het Provinciaal Kerkbestuur van X (of door de Commissie tot de raken der Waalse Kerken) tot de openbare Evangeliebediening in de Nederlandsche Hervormde Kerk toegelaten, beloven in het diep besef van onze roeping en in vertrouwen op God, dat wij daarin met ijver en trouw zullen werkzaam zijn naar uitwijzen van Gods Woord, overeenkomstig de Formulieren van Eenigheid; om alsof het Evangelie van Jezus Christus te verkondigen en de belangen van het Godrijk in het algemeen en van de Ned. Herv. Kerk in 't bijzonder te bevorderen, ons daarbij onderwerpende aan alle wettige orde in Gods Kerk.“

Het tweede voorstel betreft de zoogenaamde godsdienstonderwijsverklaring (Art. 19 van het Reglement op het Godsdienstonderwijs) die ondertekend moet worden door de godsdienstonderwijzers. De Bond stelt deze formule voor:

„Wij ondergetekenden, bij het Classicaal Bestuur van X (De Waalse Commissie) geëxamineerd en toegelaten tot het geven van Godsdienst onderwijs, beloven, dat wij, in gehoorsaamheid aan onze roeping en in vertrouwen op God, daarin met ijver en trouw zullen werkzaam zijn, om de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament en in de twaalf artikelen des Christelijke Geloofs begrepen is — en in de Formulieren van Eenigheid door de Herv. Kerk zelf omschreven —, te onderwijzen en alsof het Evangelie van Jezus Christus te verkondigen; om de belangen van het Godrijk in het algemeen en van de Ned. Herv. Kerk in het bijzonder naar vermogen te bevorderen, in alles ons onderwerpende aan alle wettige orde in Gods Kerk.“

Het derde voorstel eindelijk raakt de zoogenaamde belijdensvragen (Art. 39 van het Reglement op het Godsdienstonderwijs) die bij de bevestiging aan de nieuwe leden gedaan worden. De Bond stelt deze nieuwe formulering voor:

„De bevestiging van lidmaten heeft plaats in een daarvoor bepaalde godsdienstoefening, bij welke hun de volgende vragen ter beantwoording worden voorgesteld:

In tegenwoordigheid van God en van Zijne Gemeente vraag ik U:

Voor eerst: belijdt gij, op grond van Gods Heilig Woord en in overeenstemming met de belijdensschriften der Kerk, te gelooven in God den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde, en in Jezus Christus, Zijnen eeniggeboren Zoon, onzen Heere, en in den H. Geest?

Vervolgens: belooft gij bij deze belijdenis in leer en leven door Gods genade te volharden? Eindelijk: belooft gij tot den bloei van het Godrijk in het algemeen en van de Ned. Herv. Kerk in 't bijzonder in gehoorsaamheid aan Gods Heilig Woord naar uw vermogen volijverig mede te werken en U te onderwerpen aan alle wettige orde in Gods Kerk?

Minder ver gaan de voorstellen van de Confessionele vereeniging, die zich niet tot de Synode zelve wendt, maar tot de Classicaal vergaderingen, met het verzoek, bij de Synode het voorstel aanhangig te maken, dat in de zoogenaamde proponenten-formule de volgende wijziging worde aangebracht, dat in plaats van:

„overeenkomstig de beginselen en het karakter van de Hervormde Kerk hier te lande, het Evangelie van Jezus Christus te verkondigen“,

gelezen worde:

„overeenkomstig de leer der Hervormde Kerk hier te lande, (art. 11 van het Alg. Regl.) uitgedrukt in de drie formulieren van eenigheid, het evangelie van Gods vrije genade in Christus te verkondigen.“

Terwijl ze in de tweede plaats de Classicaal vergaderingen aanraadt, bij de Synode nogmaals aan te dringen „op herstel van de rechten der Classicaal vergadering.“

De indeling van deze beide reeksen voorstellen begroeten met niet hartelijke ingenuïteit. Van den Gereformeerden Bond wisten we reeds lang, dat hij voor alle dingen aanstuurt op herstel van den band aan de Belijdenis der Kerk. Bij de Confessionele vereeniging ontving men echter wel eens den indruk, dat alle nadruk werd gelegd op de reorganisatie en het belijdensvraagstuk daardoor op den achtergrond raakte. Des te meer verbijdt het ons daarom, dat ook de Confessionele vereeniging ditmaal de belijdensvraagstuk op den voorgrond schoof en de reorganisatie eerst in de tweede plaats wordt genoemd. In de Belijdenis klopt het hart der Kerk, en een formeel herstel van de Gereformeerde kerkrechtelijke organisatie der Kerk zal nimmer iets baten, wanneer de Hervormde Kerk niet eerst haar onbevestigd en weifelend standpunt ten opzichte van de Belijdenis heeft prijsgegeven. Ook voor de actie onder ons volk kan van een bloot reorganisatieplan geen kracht uitgaan. Bezieling en geestdrift wordt alleen gewekt, wanneer het volk voelt, dat het om de Belijdenis gaat, die door onze Vaders ons is overgeleverd.

Wat nu de voorstellen zelf aangaat, zou het zeker wenschelijk geweest zijn, dat de beide bonden of vereenigingen, die het

behoud van het Gereformeerde karakter der Hervormde Kerk bedoelen, zich op dit punt verstaan hadden tot een eenparige actie. Dit kon zeer wel geschied zijn met behoud van beider eigenaardig standpunt, en het zou op de Synode dieper indruk hebben gemaakt. Nu zal de verbodskelling van het Gereformeerde element schade doen. Bezwaar was er ook zeker niet geweest, dat de Confessionele vereeniging evenals de Gereformeerde Bond een betere formulering had voorgesteld, niet alleen van de proponentenformule, maar evenzeer van de godsdienstonderwijsformule en de zoogenaamde belijdensvragen. De Gereformeerde Bond heeft volkomen terecht gevoeld, dat op deze drie punten, die voor het leven der Kerk beslissend zijn, kleur moest worden bekend. Instemming met de belijdenis der Kerk te eischen van de proponenten, maar niet van de godsdienstonderwijzers, is niet consequent. En wat in den laatste tijd met de bevestigingsvragen, aan de nieuwe leden te stellen, voorgevallen is, heeft wel getoond, hoe broodnoodig het is, dat aan de willekeur, waarmee deze vragen gewijzigd werden door moderne predikanten, een einde worde gemaakt. In dat opzicht achten we de voorstellen van den Gereformeerden Bond dus meer aanbevelenswaardig. Ook de verklaring, die in al de drie voorstellen van den Gereformeerden Bond aan het slot gevonden wordt, dat men belooft zich te onderwerpen „aan alle wettige orde in Gods Kerk“, is wel een groote verbetering vergeleken bij de thans geëlsche belofte van gehoorsaamheid aan de reglementen der Hervormde Kerk. Het laatste is een puur Roomsche beginsel, het eerste alleen drukt het zuiver Gereformeerde standpunt uit en laat de conscientie vrij om zich te verzetten tegen een macht in de Kerk, die een onwettige orde in Gods gemeente zou willen invoeren of handhaven.

Minder gelukkig schijnt ons daarentegen de formulering van de proponentenformule door den Gereformeerden Bond gekozen. Bij de verklaring door de godsdienstonderwijzers af te leggen, wordt zeer juist gevraagd, of zij de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament en in de twaalf artikelen des Christelijke geloofs begrepen is, en in de Formulieren van Eenigheid door de Hervormde Kerk zelf omschreven, zullen onderwijzen, want deze belofte snijdt aan elk moderne de mogelijkheid af om deze formule te onderwerpen. Anders daarentegen staat het met de formule voor de proponenten, want de hier gevraagde belofte, of zij in hun bediening met ijver en trouw zullen werkzaam zijn naar uitwijzen van Gods Woord, overeenkomstig de Formulieren van Eenigheid, laat de achterdeur open, dat een moderne proponent zal zeggen: dit laatste slaat alleen op den ijver en trouw, waarmee ik mijn ambt heb te vervullen, maar ik be loof daarmede niet, dat de inhoud van mijn prediking „overeenkomstig de Formulieren van Eenigheid“ zal wezen. Vooral bij een dergelijke formule, die beist tot de toelating tot het ambt, dient met dubbele voorzichtigheid te worden gewaakt, dat geen de geringste dubbeldinnigheid overblijft, waachter men zich zou kunnen verschuilen. Tot op zekere hoogte geldt ditselfde bezwaar ook tegen de voorgestelde wijziging van de Confessionele vereeniging, want de belofte, dat men overeenkomstig de leer der Hervormde Kerk hier te lande, uitgedrukt in de drie Formulieren van Eenigheid, het evangelie van Gods vrije genade in Christus zal verkondigen, legt wel meer den nadruk op wat de inhoud der prediking moet wezen, maar laat toch evenzeer een achterdeur open, in zoover het „overeenkomstig de leer der Hervormde Kerk“ kan worden uitgelegd in dien zin, dat men persoonlijk niet behoef in te stemmen met de drie Formulieren van Eenigheid, maar alleen te zorgen heeft, dat men het Evangelie van Gods vrije genade in Christus verkondigt, overeenkomstig, d. w. z. gelijk dit geleest en voorgeschreven wordt, door de leer der Hervormde Kerk. Natuurlijk is dit in geen van beide gevallen aldus bedoeld. De bedoeling zoowel van den Gereformeerden Bond als van de Confessionele vereeniging is om van de proponenten een verklaring uit te lokken, dat zij met de leer der Kerk, d. w. z. met de drie formulieren van Eenigheid, instemmen, maar dit had dan ook klaar en ondubbelzinnig moeten worden uitgedrukt, zoals dit in de onder tekeningsformule door de Dordtsche Synode vastgesteld, geschied is. De lijdensgeschiedenis met het quatenus heeft wel geleerd, hoe men niet voorzichtig genoeg wezen kan met het kiezen zijner uitdrukkingen, vooral waar men te doen heeft met een partij, die door elk maasje van het net weet heen te wringen.

Overigens is het lot dezer beide voorstellen wel reeds van te voren beslist. Noch de Gereformeerde Bond noch de Confessionele vereeniging zal zich wel de illusie hebben gemaakt, dat deze voorstellen ook maar de minste kans hebben om door de Synode aangenomen te worden. Men weet vooruit, dat de Synode deze voorstellen eenvoudig ter zijde zal leggen; noch de modernen noch de ethischen zullen van een verscherpte proponentenformule iets willen weten.

Toch is dit de vraag niet. Hoofdaak is, dat door deze voorstellen aan de Synode opnieuw een protest uitgaat tegen de belijdensloosheid, die thans felte lijf in de Hervormde Kerk heerscht. Zulk een protest schuift de conscientien weer wakker. Het doet opnieuw gevoelen, dat de bestaande toestand niet deugt, ingaat tegen Gods Woord, voor de Kerk van Christus een schande is en niet stilzwijgend gedragen mag worden.

Hierin toch ligt de betekenis van deze voorstellen. En daarom zijn we dankbaar, dat en de Gereformeerde Bond en de Confessionele

vereeniging de belijdensvraagstuk bij de Synode opnieuw aan de orde hebben gesteld.

De Regeering en het onderwijs in de Koloniën.

Het moeilijke vraagstuk, waarvoor de Regeering staat ten opzichte van het onderwijs in de Koloniën, doet zich niet alleen bij ons voor, maar evenzoo in Engelsch Indië. Het is daarom wel van belang hier de aandacht te vestigen op wat Sir Andrew H. L. Fraser in het juli-nummer van de *International Review of Missions* heeft over de onderwijspolitiek der Engelsche Regeering in Indië en de jongste maatregelen door de Regeering aldaar genomen. Sir Andrew Fraser is toch zeker bevoegd over deze zaak een oordeel te vellen. Hij is niet alleen voorzitter van de Europeesche afdeling van het Comité voor Christelijke opvoeding, maar vertoefde jarenlang in Engelsch-Indië, waar hij de hooge betrekking bekleedde van „luitenant-gouverneur“ van Bengalen. Natuurlijk kunnen we er niet aan denken, dit gehele artikel hier over te nemen; het handelt daartoe te veel over speciale toestanden in Engelsch-Indië, die onze lezers toch geen belang zouden inboezemen. Alleen op enkele uitspraken wenschen we de aandacht te vestigen, die het standpunt der Engelsche Regeering doen kennen.

Evenals in onze Koloniën neemt de Regeering voor Indië het standpunt in, dat het door haar gegeven onderwijs neutraal moet wezen, en Sir Fraser, hoe bealst voorstander hij zelf van het Christelijk onderwijs is, erkent, dat de Regeering niet anders doen kan. Het is noodzakelijk, zegt hij, dat de Regeering in Indië een strikte neutraliteit in aakt neme ten opzichte van de religie, en dit maakt het uiteraad voor de Regeering uiterst moeilijk om op haar scholen voor godsdienstig onderwijs te zorgen. De gouvernementsscholen in Indië dragen dan ook een neutraal karakter. Op zich zelf behoef daaruit nog niet te worden afgeleid, zegt hij, dat de Regeering daarom tegen een religieuze opvoeding van de inlandsche bevolking gekant is. In de Regeeringsboodschap van 1854 heeft de Regeering getoond een warm hart te hebben voor de godsdienstige en zedelijke opvoeding der jeugd, voorzover dit bestaanbaar was met de handhaving van het rechtvaardige beginsel der neutraliteit van de gouvernementsschool. Op tweerlei manier kan gezorgd worden voor het godsdienstig onderwijs, zonder dit begislet te schenden. De eerste manier, is de centrale gouvernementsschoolen en de „colleges“, waarheen jongens en jonge mannen gezonden werden ver van huis, te omringen met hospitiën, die onderhouden worden uit private fondsen en waar private personen (onder toezicht der school-autoriteiten) aan het hoofd staan, in welke hospitiën dan godsdienstig onderwijs kan gegeven worden. De tweede manier is het systeem van de gesubsidieerde particuliere scholen, waarbij de Regeering niet in aanmerking neemt het godsdienstig onderricht, dat daar gegeven wordt, maar een milde bijdrage uit de Staatskas geeft met het oog op het gewone onderwijs, dat daar verstrekt wordt. Het laatste systeem is het beste middel om met behulp van een neutraal Gouvernement te zorgen voor de religieuze opvoeding.

Was dit laatste aanvankelijk het standpunt der Engelsche Regeering, toch viel er in den laatste tijd wel een zekere kentering waar te nemen. Meer dan een Regeerings-beambte had met dit religieuze onderwijs niet op, en er werden zelfs besluiten genomen, die den indruk konden geven, alsof de Regeering bepaald aan de neutrale gouvernementsschool de voorkeur gaf boven de vrije Christelijke school, door de Regeering gesubsidieerd. Terwijl 't vroeger regel was, dat geen gouvernementsscholen werden opgericht in een streek, waar een genoegzaam aantal vrije scholen bestonden, die met behulp van de staatsubsidie voldeden aan de plaatselijke behoeften, nu kwam de neiging op om overal neutrale gouvernementsscholen te stichten. Vooral in Madras, waar de gesubsidieerde Zendingsschool zeer bloeide, vreesde men, dat daardoor de vrije school in haar ontwikkeling en bloei bedreigd zou worden. En het algemeen verzet van de zendingsvrienden, die in een petitie den Staats-secretaris waren op de nadelen en gevaren van deze nieuwe politiek, is aanleiding geweest, dat het Gouvernement van Indië 21 Februari 1913 een resolutie heeft uitgevaardigd, waarin nieuwe regelen voor het onderwijs worden gegeven. Geheel bevestigend is deze resolutie nu wel niet voor de voorstanders van het Christelijk onderwijs, maar er kwam toch de zeer belangrijke beslissing in voor, dat de „subsidiën voor de vrije religieuze scholen zullen verhoogd worden, om haar de gelegenheid te geven gelijken tred te houden met de verbeteringen in de gouvernementsscholen aangebracht, en aan te moedigen, dat nieuwe gesubsidieerde vrije scholen worden opgericht, waar dit noodig is.“

Toch is het niet om deze resolutie der Engelsche Regeering, dat we op dit artikel van Sir Fraser wijzen, maar om twee mededeelingen, die hij naar aanleiding van deze kwestie doet en die wel afdoende bewijzen, hoe onwaar het zeggen der liberalen is, dat de inlandsche bevolking aan een godsdienstloze gouvernementsschool de voorkeur zou geven.

De eerste mededeeling, op blz. 431 te vinden, is „dat gedurende de laatste jaren bij de toonaangevende luiders van alle rassen en religies steeds sterker de begeerte wordt geuit, dat in de scholen godsdienstig onderwijs zal worden gegeven“. En Sir Fraser zegt dit niet maar zoo losweg, doch voert er ook afdoende bewijzen voor aan. „In verzoekschriften, zegt hij, aan Lord Minto aangeboden door de

regeerende hoofden van de Staten, die hij bezocht, en door deputaties van zeer invloedrijke Hindoes en Mohamedanen, werd uitdrukkelijk geconstateerd, dat de achteruitgang op zedelijke gebied, blijkende uit anaristische misdaden en minachting voor het wettig gezag, welke bij het opkomende geslacht gevonden werden, op redelijke gronden moest worden toegeschreven aan het ontbreken van godsdienstige opvoeding en zedelijke vorming op de meeste en belangrijkste scholen van het land“. De vraag naar afzonderlijke Hindoesche en Mohamedaansche Universiteiten voegt hij er aan toe, wordt dan ook door niet weinigen toegeschreven aan de ernstige bedenking, die de Hindoes en Mohamedanen hebben tegen dit ontbreken van een godsdienstige en zedelijke opvoeding op de gouvernementsscholen.

En niet minder opmerkelijk is, wat Sir Fraser mededeelt omtrent den toestand in Bengalen, waar hij zelf de leiding in handen heeft gehad. Onder het gouvernement van een zijner voorgangers was door de Regeering een overeenkomst gesloten met de zendingen der Schotsche Kerk, dat deze ter vergoeding voor het onderwijs, dat zij in hun zendingsscholen gaven, evenveel zouden ontvangen als door hen werd uitgegeven. Toen Fraser in 1903 in Bengalen kwam, was het onderwijs in de bergstreek dan ook geheel in handen der zendingen en werden daar geen gouvernementsscholen gevonden. De reden hiervan was, voegt hij er aan toe, dat de zendingen het werk goedkooper en met meer vrucht deden dan het Gouvernement het had kunnen doen, en dat zij volkomen het vertrouwen van het volk genoten. Het afdoende bewijs hiervoor was, dat toen een nieuw soort scholen zou worden opgericht, een Indier, tot de betere standen behoorende, die zelf geen Christen was, de regeeringsconferentie, welke over de inrichting dezer scholen beradslaagde, op afdoende wijze de overtuiging schonk, dat de Indische bevolking zelf niet anders wenschte dan dat deze nieuwe scholen geleid zouden worden door de Schotsche zendingen (p. 435).

Evangelisatie.

Naar aanleiding van ons artikel over Evangelisatie en het daarbij aangehaalde citaat van Voetius, vraagt een onzer lezers ons, of uit ons standpunt niet volgt, dat de ouders vrij zijn hun kinderen ter catechisatie te zenden bij dien predikant, aan wiens onderwijs zij de voorkeur geven, ook al woont deze predikant buiten hun wijk en al weigert de wijkpredikant zijn toestemming hiertoe te geven.

Eerlijk gezegd is het ons niet recht duidelijk, wat deze kwestie, die geheel buiten de Evangelisatie omgaat, met ons artikel te maken heeft. Toch willen we daarom niet onheusch zijn, en waar volgers onzer lezer het misverstand bij meerderen voorkomt, gaarne zeggen, waar de fout der redeneering ligt.

Oaze Dordtsche Synode van 1618/1619, die voor 't eerst uitvoerig gehandeld heeft over de catechisatie, schreef als wenschelijk voor, dat er drieërlei catechisatie zou gehouden worden: *huis-catechisatie, school-catechisatie en kerk-catechisatie*. Deze drie moesten parallel loopen, elkaar aanvullen en steunen. Uit het feit nu, dat de Dordtsche Synode naast de kerkelijke catechisatie, die van den predikant uitgaat, nog een huis- en school-catechisatie erkent, die niet van den kerkeraad of het ambt, maar van de ouders of schoolmeesters uitgaat, leidt Voetius volkomen terecht af, dat de onderwijzing, leerling of opvoeding in de Christelijke religie niet uitsluitend tot de bevoegdheid der ambtsdragers of van den Kerkeraad behoort, maar ook vrij staat aan de particuliere geloovigen. Anders zou de Synode van Dordt niet naast de kerkelijke catechisatie de huis- en school-catechisatie hebben aanbevolen, maar deze veelmeer als een inbreuk op het kerkelijk gezag hebben afgekeurd.

Voorzover de *huis- of school-catechisatie* betreft, heeft de Kerkeraad dus geen bevoegdheid om bindende bepalingen te maken. Wie als vader in zijn huis zijn kinderen onderricht in de Christelijke religie wil geven, is hiertoe volkomen bevoegd en behoef daartoe geen aanstelling of mandaat van den Kerkeraad te vragen. Evenzoo staat het met de school-catechisatie; het schoolbestuur kan voor dit onderwijs in de religie uitoordigen wien het wil, en is hierbij evenmin aan een kerkelijke regeling gebonden. Aan het Gereformerd gymnasium te Amsterdam werd jaren lang onderwijs in de religie en den catechismus gegeven door een predikant, die buiten Amsterdam woonde. Zoodra men echter te doen heeft met de kerkelijke catechisatie, zijn de ouders natuurlijk gehouden aan de regelingen daarvoor door den Kerkeraad vastgesteld. Deze kerkelijke catechisatie gaat niet van de ouders, maar van den Kerkeraad uit, en de ouders die hun kinderen naar deze catechisatie wenschen te zenden, moeten zich daarom aan de regelen van den Kerkeraad onderwerpen. Heeft de Kerkeraad in grotere steden de zaak nu aldus geregeld, dat de kinderen uit een bepaalde wijk bij hun wijkpredikant moeten catechiseren, en dat van dezen regel niet mag worden afgeweken dan met goedvinden van de betrokken predikanten, dan hebben de ouders zich aan dezen regel te houden. In hun eigen huis zijn zij de baas over hun kinderen; in de gemeente heeft de Kerkeraad de besturende macht.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij ondergetekende en in hantelijken dank ontvangen: Letter W. S. Sr. 16 H. J. Ambacht 't 30.

Dr. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter. Kootwijk.

1. ON
Maand
geven t
't Hij
Terwij
werd de
te Haar
juister
van des
het kost
winning
persoon
dichters.
Aldus
Persoon
het Juni
de schri
„nut te
door na
van Bild
Voor
wag aan
denken h
kiezen i
afhangt
hoorde
levens-
gereed i
meermal
Het i
deze wij
en daart
te stelle
beter be
heid on
brengen.
Op g
Dijk's le
innerlijk
schriften.
Eerst
tijd zijn
vooral d
Romanti
Costa, d
het orthe
Het is
Stoicy's
het uitge
Dekt
en Rom
redemten
den een
bij Bild
schrijft v
Westijl
verstaan
„De a
minacht
tochten
onwaard
verstand
„Hij (d
der 18-
een ande
der rom
ontroom
En b
Maar i
En v.
dan de
Den men
den reg
daarbij c
gevolgen
„nuur he
„Wat bi
zoo teek
persoonl
hij spre
hart“ vo
Geestl
derop in
zou will
Bilderij
Eenza
van ver
de dicht
Willelm
de gele
„Teist
de ged
de dicht
de schin
bruissend
baren al
„Maar
gloed vs
bedding
krijgen
stalten
ken, de
wateren
VAN
trouw a
van de
tertrekke
periode
Lezen
gedeelte
brief va
ELZEN-W
wijke be
Willelm
dit schri
V. d.
aan het
het eind
Korte
delijke
kel dan
ontwik
beschoon
Da Cos
geworde
Uit d
„Mr.
de stes
wakker
wordt
hart ge
hoofd. I
B. syste
de vorm
grillige
leke ro
van het
woelend
helder,
see. B.
wijgeen
Met
in het
in Ha
artikel,
grijpeli
maken.
kunnen
persoon
s. J.
land in
handel-